

Seppo Myllyniemi.

K I R K O N K I R J A T ja
M A A K U N T A - A R K I S T O.

Hämeenlinnan maakunta-arkiston johtaja, fil.tri Seppo Myllyniemi totesi seurauksen kokouksessa marraskuun 5. päivänä 1980, että kirkonarkistot eivät ole valtionarkistojen ja maakunta-arkistojen valvonnassa kuten valtion virastojen ja ortodoksisten seurakuntien arkistot, joita maakunta-arkistot tarkastavat. Maakunta-arkistoissa ei siis voida tietää, missä kunnossa seurakunnissa olevat kirkonkirjat ovat. Kuitenkin ne, jotka on siirretty maakunta-arkistoihin ovat paremmassa kunnossa kuin seurakunnissa säilytettävät, ainakin olettaisin niin.

Tämä johtuu osin siitä, että kirkonkirjat, jotka on siirretty ovat 120 vuotta vanhoja ja silloin ne olivat vielä vanhaa paperia ns. loppupaperia, missä ei ollut puuta mukana eli selluloosaa, jota viime vuosisadan loppupuolella ruvettiin käyttämään paperin valmistamisessa. Paperin vanheneminen riippuu paperin happamuudesta. 1800 luvun lopun paperi on happamampaa ja se murenee helposti. Tämä on eräs syy kulumiseen.

Kirkon asettamassa kirkonkirjojen säilyttämistä pohtivassa toimikunnassa on arkistolaitoksesta

mukana kaksi edustajaa. Vuonna 1977 valmistuneessa arkistotoimikunnan mietinnössä on myös tarkasteltu kirkonarkistoja ja asetuttu kannattamaan sitä, että voimassaolevan kirkkolain määräyksiä muutetaan siten, että vanhempien arkistojen siirtäminen maakunta-arkistoon tulisi pakolliseksi, kun se nyt on vapaaehtoista. Muissa asiakirjoissa aikaraja on 80 vuotta ja mietinnössä esitetään, että ne tulisivat maakunta-arkistoihin vuoteen 1870 saakka. Sen jälkeen nämä muut asiakirjat eivät samassa määrin kiinnosta yleisarkistoja, koska näillä asiakirjoilla kunnan ja seurakunnan eroamisen jälkeen ei ole enää samaa paikallishistoriallista merkitystä kuin vanhemmilla asiakirjoilla.

Komitea on käsitellyt myös kirkonkirjojen huonoa kuntoa. Ne tarvitsevat melkoisesti konservointia. Komitea puollsi niiden mikrofilmausta. Nyt ne on kuvattu 1860 - 1870 luvun taitteeseen. Arkistotoimikunta katsoi, että sekä konservointi että mikrofilmaus ovat asioita, joista lähinnä kirkkohallitus voisi ottaa aloitteen käsiinsä. Mikrofilmauksessa on päästy eteenpäin, mutta kirkonkirjojen konservointi odottaa vielä. Konservointi ei ole ainoastaan sitomista, sillä sivut ovat usein repeytyneet ja ne vaativat korjauksia ja tavallinen sitomo ei ole oikea korjauspaikka.

Kirkkolakiin tulisi saada samat arkistonhoitoa koskevat säädökset, jotka valtion ja kuntien virka-arkistojen osalta sisältyvät arkistolakiin ja -asetukseen.

Useimmat Hämeen läänin seurakunnat ovat siirtäneet vanhat arkistonsa Hämeenlinnan maakunta-arkis-

toon, vain muutama on siirtämättä. Koko maan osalta siirtäminen ei kuitenkaan ole yksinomaan seurakunnista kiinni, vaan myös maakunta-arkistoista, joilla on tilavaikkeitä. Tällä hetkellä pystyvät täysin riittävästi vastaanottamaan vanhoja arkistojakin vain Hämeenlinnan ja Jyväskylän maakunta-arkistot.

Voidaan myös kysyä, kuka vastaa viime vuosisadan lopun kirkonkirjojen konservoinnista? - Konservointi on hidasta työtä. Kirja puretaan ja pestään kylvyssä, jossa happamuutta vähennetään. Kun se on jälleen kuiva, se päällystetään japaninpaperilla ja sidotaan uudelleen. Tämä tulee kalliiksi. Maakunta-arkistolla on kova puute työvoimasta tällä alueella. Konservattorille olisi töitä, mutta ei ole konservattoria. Tämä työ olisi ehdottoman välttämätön työkenttä.

Mitä tulee maakunta-arkistojen tutkijoihin, niin 60 - 70 % heistä on sukututkijoita, valtionarkistossa vastaavasti noin 50 %. Valtionarkistossa ja Turun maakunta-arkistossa paine on erittäin suuri, minkä vuoksi siellä ilmenee tutkijoita kohtaan lievää tuskaantumista. Hämeenlinnan maakunta-arkistoon ovat tutkijat hyvin mahtuneet. Sukututkijat käyttävät huomattavalta osalta mikrofilmejä ja tulevaisuudessa vielä enemmän. Helsingin ev.lut. seurakuntien keskusrekisterin kirkonkirjat on filmattu mikrofilmeille. Siellä sekä oma henkilökunta että tutkijat käyttävät mikrokortteja. Se on erittäin hyvä asia, koska se säästää kirjoja.

Kun seurakunnat ovat kuvauttaneet uudemmat kirkonkirjat niistä on mahdollisuus saada vähäisin

kustannuksin kopioita. Mutta pysyvätkö kortit itsepalvelukäytössä järjestyksessä? Ne vaativat myös toisenlaisia lukulaitteita. Uudempaan filmattuun materiaaliin saattaa myös sisältyä luottamuksellista aineistoa, jota ei vielä voida antaa vapaasti tutkijoiden käytettäväksi. Tällaisia ongelmia on siis olemassa.

Tarvittaisiin sukututkimuskeskuksia, ehkä muitakin kuin arkistoja. Suurin tarve on Helsingissä, jossa paine valtionarkistossa on kova. Samoin Tampereella, jossa ei ole yleisarkistoa. Tähän asiaan pitäisi maakuntakirjastojen paneutua, koska sukututkijat aina tarvitsevat myös kirjastoa, kuten henkilöhistoriallisia teoksia, matrikkeleita jne. Tuollainen keskus sopisi sen vuoksi hyvin kirjaston yhteyteen. Tutkijain on syytä perehtyä kirjallisuuteen ettei ryhdy tekemään työtä, joka jo on tehty. Historiakirjojen kopiot koko maan osalta ovat erittäin tärkeät. Niiden hankinta ei ole kovin kallis kustannus, koska rullia on noin 150 ja hinta 100:- mk rulla. - Samoin Suomen asutuksen yleisluettelo mikrofilmillä olisi erittäin tärkeä. Kaikesta huolimatta sukututkijoita tulee riittämään maakunta-arkistoillekin, siellä on kuitenkin sellaisia lähteitä, esim. perunkirjat, joita sukututkija ei useinkaan voi muualla käyttää.

Hämeenlinnaan on tullut vuoden 1980 kuluessa virastojen 10-vuotissiirtoja. Vuonna 1981 tulee seurakunnista arkistoja, joita ei aikaisemmin ole siirretty, myöskin täydennyksiä jo talletettuihin on tulossa.

Kirkonkirjoihin ei tutkija saa tehdä minkäänlaisia korjauksia tai merkintöjä, sama koskee kaikkea arkistoitua materiaalia. - Hämeenlinnan maakunta-arkistoon tulee ensi vuonna kahden lukulaitteen lisäksi yksi uusi mikrofilmien lukulaite. - Paikannimihakemistojen laadinta on aina jossain määrin teon alla. - Samassa mikrofilmirullassa saat-
taa olla kahden tai useamman seurakunnan asioita. Tälle asialle ei voi mitään. Kun rullasta otetaan käyttökopioita, ne otetaan koko rullasta. Valtion-arkiston rippikirjoista on kahdet kopiot, toinen siellä tapahtuvaan tutkimukseen, toinen lainaamista varten. Kun kaikki lainaavat sieltä, lainausaika venyy pitkäksi. Nyt on kuitenkin jo moneen arkistoon ja kirjastoon hankittu rippikirjojen käyttökopioita. Hankaluutena on se, että aina ei osaa kysyä oikeasta paikasta.

Toivottavaa olisi, että sukututkijat toimittaisivat tutkimustensa tuloksia kirjastoihin ja arkistoihin, jolloin tulokset tulisivat luetteloiduiksi ja täten muidenkin käytettäviksi. Suomen Sukututkimusseuralla on luettelo sukututkijoista ja tutkitavina olevista suvuista, mutta tämä luettelo on hyvin puutteellinen. Saadun tiedon mukaan tätä systeemiä yritetään kehittää parempaan suuntaan.